

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS DOM

Mål nr
5850-14

meddelad i Stockholm den 18 juni 2015

KLAGANDE

AA

Ombud och offentligt biträde: Advokat Bo Ström
Repslagaregatan 12
602 32 Norrköping

MOTPARTER

1. Socialnämnden i Norrköpings kommun
601 81 Norrköping

2. BB

3. CC

Ombud och offentligt biträde för 2 och 3: Advokat Bo Nilsson
Vasavägen 9
641 31 Katrineholm

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Kammarrätten i Jönköpings dom den 29 oktober 2014 i mål nr 2830-14, se bilaga (här borttagen)

SAKEN

Vård enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta förvaltningsdomstolen upphäver underinstansernas domar och avslår ansökan om vård.

Dok.Id 160890

Postadress
Box 2293
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls torg 13

Telefon
08-561 676 00

E-post:
hogstaforvaltningsdomstolen@dom.se

Telefax
08-561 678 20

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00-16:30

Högsta förvaltningsdomstolen fastställer vad kammarrätten beslutat om sekretess.

Högsta förvaltningsdomstolen beslutar att ersättning ska betalas till Bo Ström som offentligt biträde med 6 445 kr (inklusive mervärdesskatt) för arbete.

BAKGRUND

AA, som snart är sjutton år, genomgick 2013 en levertransplantation. Han är sedan dess tvungen att ta medicin som motverkar att den nya levern stöts bort. Han har även utvecklat diabetes som kräver insulinbehandling.

Socialnämnden i Norrköpings kommun ansökte om att AA skulle beredas vård med stöd av 3 § första stycket lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU. Nämnden menade att han var i behov av vård, huvudsakligen på grund av att han missköter sin medicinering och insulinbehandling vilket är livsfarligt för honom. Därutöver gjorde nämnden bl.a. gällande att han missköter sin skolgång, umgås i kriminella kretsar, uppvisar ett aggressivt beteende, dricker alkohol och brukar tobak.

Förvaltningsrätten i Linköping fann i dom den 9 september 2014 att AAs beteende måste anses avvika från samhällets grundläggande normer och därmed utgöra ett sådant socialt nedbrytande beteende som avses i 3 § första stycket LVU. Mot bakgrund av främst de risker han utsätter sin hälsa för genom att inte sköta medicineringen bedömde förvaltningsrätten att hans beteende medförde en påtaglig risk för att hans hälsa och utveckling skulle skadas.

AA överklagade till Kammarrätten i Jönköping som i den nu överklagade domen avslög överklagandet.

YRKANDE M.M.

AA yrkar att vården enligt LVU ska upphöra och anför bl.a. följande. Hans beteende kan inte anses utgöra ett sådant socialt nedbrytande beteende som avses i 3 § första stycket LVU. Numera sköter han sig och han förstår att det är livsviktigt att han sköter sin medicinering.

Socialnämnden bestrider bifall till överklagandet och anför bl.a. följande. Det är livsnödvändigt att AA tar sin medicin morgon och kväll. Personalen på HVB-hemmet upplever att medicineringen är ett ständigt återkommande moment som inte fungerar. Enligt personalen har han ingen sjukdomsinsikt och tar medicinen bara för att andra vill det. I november 2014 vägrade han delta i en undersökning som syftade till att få kunskap om det var möjligt att dra ner på medicinen som ska motverka avstötning av levern. Under hösten 2014 har AA haft fortsatt hög frånvaro i skolan. Han kommer inte upp på morgonen och är mycket trött. Den 28 januari 2015 vägrade han att gå upp och hotade att slå sönder sitt rum om inte personalen slutade tjata på honom. Efter den sistnämnda händelsen kopplades det in en extra resurs i form av en undersköterska. AA har bättre kontroll än tidigare på sitt humör men har vid enstaka tillfällen agerat på ett sätt som varit mer eller mindre hotfullt. Han pratar inte längre om att han ska ägna sig åt kriminalitet men umgås fortfarande med kriminella bekanta. *Socialnämnden* hänvisar även till en skrivelse från behandlingshemmet daterad den 9 januari 2015.

BB och *CC* bestrider bifall till överklagandet.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Vad målet gäller

Frågan i målet är om AA genom att missköta sin behandling av en allvarlig sjukdom kan anses ha ett sådant socialt nedbrytande beteende som avses i 3 § första stycket LVU.

Rättslig reglering m.m.

Enligt 3 § första stycket LVU ska vård beslutas om den unge utsätter sin hälsa eller utveckling för en påtaglig risk att skadas genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende.

Av 1 § andra stycket samma lag framgår att den som är under 18 år ska beredas vård om en situation som anges i 3 § föreligger och det kan antas att behövlig vård inte kan ges den unge med samtycke av den eller dem som har vårdnaden av honom eller henne och, när den unge har fyllt 15 år, av honom eller henne själv. Vård som beslutats med stöd av 3 § ska, enligt 21 § tredje stycket, upphöra senast när den unge fyller 21 år.

I den lag som föregick LVU, lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga, användes inte uttrycket ”annat socialt nedbrytande beteende” utan i stället ”något annat därmed jämförbart beteende”. Enligt förarbetena till den lagen (prop. 1979/80:1 del A s. 582 f.) avsågs uttrycket omfatta även andra beteenden än de som angavs i lagtexten – missbruk av beroendeframkallande medel och brottslig verksamhet – och som kan sägas innefatta allvarlig fara för den unge, t.ex. prostitution eller enstaka allvarliga brott utan att det är fråga om brottslig

verksamhet. Bestämmelserna var tillämpliga främst på tonårsungdomar med sociala anpassningssvårigheter.

Av förarbetena till LVU (prop. 1989/90:28 s. 66 f. och 109) framgår att med uttrycket ”annat socialt nedbrytande beteende” menas att den unge beter sig på ett sätt som avviker från samhällets grundläggande normer. Den ändrade ordalydelsen i förhållande till tidigare lagstiftning tillkom främst i förtydligande syfte. Som exempel på sådant beteende som avses nämns att den unge begår något eller några enstaka allvarliga brott utan att man för den skull kan tala om brottslig verksamhet. Det kan också vara fråga om att den unge mer än tillfälligt vistas i en s.k. knarkkvarter eller någon annan missbruksmiljö eller att den unge prostituerar sig eller uppträder på en sexklubb.

Av RÅ 2000 ref. 33 framgår att uttrycket socialt nedbrytande beteende även kan avse andra situationer än de som nämns i förarbetena. I rättsfallet var det fråga om en femtonårig pojke som hade ett aggressivt uppträdande och svårt att behärska sig. Han hade hotat och slagit kamrater och anhöriga, gjort sig skyldig till bl.a. stöld och olaga hot samt missbrukat narkotika. Han hade en tydlig dragning till asociala och destruktiva miljöer. Genom RÅ 2010 ref. 24 har det klargjorts att ett beteende som närmast kan betraktas som symptom på en psykisk störning inte utgör ett sådant socialt nedbrytande beteende som avses i 3 § första stycket LVU.

Frågan om vad som kan utgöra ett socialt nedbrytande beteende har också nyligen prövats av Högsta förvaltningsdomstolen i HFD 2015 ref. 7. I rättsfallet hade en flicka i övre tonåren beretts vård med stöd av 2 § LVU på grund av att hon utsatts för bl.a. misshandel och hot i hemmet. Socialnämnden hade även fattat beslut om umgängesbegränsning och att hennes vistelseort inte skulle röjas. Sedan hon bl.a. umgåtts med ungdomar som kunde ha anknytning till hennes släkt, förekommit i filmer på sociala medier och haft telefonkontakt med sin familj ansökte nämnden om att hon även skulle beredas vård med stöd av 3 § första stycket LVU och angav som grund att hennes beteende var socialt nedbrytande. Högsta

förvaltningsdomstolen fann att agerandet visserligen kan ha inneburit att hon röjt sin vistelseort och att hon därmed utsatt sig för fara men att beteendet snarast framstod som ett obetänksamt handlande av en ung människa och inte som ett sådant socialt nedbrytande beteende som avses i LVU.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

Även om LVU är en skyddslagstiftning för unga är ett tvångsomhändertagande enligt lagen en ingripande åtgärd. Som Högsta förvaltningsdomstolen uttalat i rättsfallet HFD 2015 ref. 7 gäller detta särskilt tvångsomhändertaganden med stöd av 3 §. Ett sådant omhändertagande kan innefatta en placering i ett särskilt ungdomshem där den som ansvarar för vården har befogenheter som medger långtgående inskränkningar av den unges rörelsefrihet och personliga integritet (15–20 b §§). Det är därför angeläget att tillämpningen av 3 § första stycket inte sträcker sig utöver vad som kan betraktas som en rimlig tolkning av bestämmelsens ordalydelse. Enbart det förhållandet att den unge utsätter sig för en risk innebär inte att det föreligger ett beteende som kan betecknas som socialt nedbrytande.

AA är snart 17 år. Hans misskötsel av sin medicinering och insulinbehandling innebär att han utsätter sin hälsa för mycket stora risker och är potentiellt livsfarlig för honom. Beteendet kan emellertid svårligen anses som socialt nedbrytande enligt ordalydelsen i 3 § första stycket LVU. Inte heller tyder uttalandena i förarbetena på att den nu aktuella situationen har avsetts omfattas av bestämmelsen. AA kan därför inte beredas vård med stöd av LVU på denna grund.

Vad socialnämnden anfört beträffande AAs beteende i övrigt är enligt Högsta förvaltningsdomstolens mening inte omständigheter av sådant

Mål nr
5850-14

slag som kan utgöra grund för att bereda honom vård enligt 3 § första stycket LVU. Överklagandet ska därför bifallas.

_____

_____

_____

I avgörandet har deltagit justitieråden Henrik Jermsten, Karin Almgren, Margit Knutsson, Thomas Bull och Per Classon.

Målet har föredragits av justitiesekreteraren Lena Forsmark.